

УДК 330.338.3:001.76

Краліч Є.Р., аспірант спеціальності 051 Економіка**Науковий керівник: д.е.н., професор Вагонова О.Г.***(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» м. Дніпро, Україна)*

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ОБОРОННОГО ВИРОБНИЦТВА

Ключовими факторами нарощування потенціалу військово-промислового комплексу України в умовах російської широкомасштабної збройної агресії можуть виступати закупівля високих технологій на світових ринках (така можливість сьогодні є вкрай обмеженою) або ж інноваційний розвиток економіки держави.

Інноваційність економіки держави визначається наступними аспектами: 1) часткою витрат на науку у ВВП (фінансове забезпечення); 2) рівнем потенціалу інноваційного розвитку держави, основу якого становлять актуальні знання, а також люди, що їх генерують, накопичують і які здатні втілювати їх у нові вироби, технології, методи управління тощо у всіх сферах людської діяльності; 3) ефективністю методів державного регулювання і стимулювання інноваційної діяльності; 4) наявністю і розвиненістю інноваційної інфраструктури; 5) рівнем інноваційної культури держави і підприємств та установ як її елементів [1, с.73]. Поряд з цим, однією з базових характеристик інновацій є відсутність їх чіткої визначеності, адже на сьогодні значна кількість процесів, що генерують технологічний прогрес залишаються за межами наукового аналізу. Інноваційний процес використовує різні види знань, синтезує їх у нові виробничі продукти, генерує технологічні вдосконалення, призводячи до загального економічного зростання.

Протягом останніх років науковий прогрес через інновації набув нової якості майже у всіх галузях промисловості, однак найбільш потужного поштовху він зазнав у сфері виробництва новітніх видів озброєнь. Зміна стратегії ведення війни завжди чітко апроксимувалася з військово-технічним прогресом, що дало право ряду науковців стверджувати, що сьогодні ми знаходимося на пікові «революції у військовій справі» (revolution in military affairs/RMA) [2, с. 461], яка кардинально змінила спосіб ведення, управління і організацію війни. Можливо, штучний інтелект, поки що не спричинить революції у військовій справі, проте використання аналітичних рамок RMA зможе допомогти у проведенні системного аналізу його впливу на зміну стратегії ведення майбутніх воєн.

Оскільки RMA є зміною парадигми в характері і традиціях ведення війни, глобальний оборонно-промисловий сектор вимушений швидко переформуватися, відмовляючись від традиційної ієрархічної структури управління. Нова модель, за влучним висловлюванням Р.Бітцінгера, нагадує систему взаємовідносин «втулка і спиці». [3, с. 76]. У такій системі відмінності між колишніми рівнями виробництва озброєнь розмиваються в міру того, як розвиток оборонної промисловості в європейських та ряді інших країн все більше залежить від іноземних ресурсів. У цьому середовищі Сполучені Штати є центром, а більшість світових оборонних галузей - їхніми «спицями», оскільки навіть найбільші виробники озброєнь обирають підпорядковані стратегії виживання в системі, де домінують США. З іншого боку, тривала підготовка виробничого процесу та значні капітальні інвестиції призводять до значної інерційності у виробництві нових зразків воєнної техніки. Тому можна зробити припущення, що комерційні фірми, в основу діяльності яких покладено розвиток інформаційних технологій, у видимій перспективі не зможуть повноцінно конкурувати з традиційними

підприємствами оборонного сектору. Адже, саме ці постачальники оборонної продукції зробили і продовжують робити найбільш вагомий внесок у підтримання військової могутності США.

Оборонні фірми володіють сьогодні численними компетенціями, які необхідні для повноцінної участі в процесах закупівель, причому вони не можуть бути продубльованими більшістю потенційних комерційних гравців оборонного бізнесу. В Україні механізми формування оборонних закупівель на порядок складніші, ніж в США, а тому входження на ринок є ще більш проблематичним. Так, можна цілком погодитися з думкою В.Єманова, який на основі проведеного аналізу досвіду закупівель для сил безпеки говорить про недостатню ефективність існуючої системи. Механізми закупівель, що використовуються для вирішення широкого спектру поставлених задач, не достатньо оперативні. Під час виникнення кризових ситуацій сили безпеки мають потреби у матеріально-технічному забезпеченні. Ефективність дій сил безпеки буде залежати від оперативності поставок, особливо від поставок техніки та озброєння [4, с.9].

Аргументація на користь традиційних гравців ринку озброєнь зовсім не означає, що інновації не призведуть до будь-яких змін в оборонно-промисловому секторі чи системі державних закупівель. В окремих специфічних нішах нетрадиційні постачальники відіграватимуть певну роль у військових закупівлях, однак дуже мало ймовірно, що вони зможуть витіснити фірми на кшталт Boeing, General Dynamics, Lockheed Martin, Northrop Grumman.

Щодо перспектив появи нових гравців на міжнародних ринках озброєнь у зв'язку з активізацією інноваційних процесів, то позиції урядів окремих держав тут дуже різняться – одні сприймають оборонну цифровізацію як засіб подолання залежності, пов'язаної із постачанням критично важливих видів озброєнь; інші вважають її важливим інструментом національного економічного розвитку; треті висловлюють занепокоєння її потенційно дестабілізуючим розповсюдженням. Складність питання щодо особливостей впливу інноваційних процесів на розвиток оборонної сфери зумовлює той факт, що дана проблематика і надалі залишатиметься предметом інтенсивних наукових і політичних дебатів.

Перелік посилань

1. Неустроев Ю.Г. (2021). Механізм інноваційного розвитку та його вплив на систему економічної безпеки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 10. С. 70-75. DOI: [10.32702/2306-6814.2021.10.70](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.10.70).
2. Raska M. (2021). The sixth RMA wave: Disruption in military affairs?. *Journal of Strategic Studies*, 44(4), 456-479.
3. Bitzinger R. A., & Char, J. (Eds.). (2018). *Reshaping the Chinese military: The PLA's roles and missions in the Xi Jinping era*. Routledge
4. Єманов В. (2023). Механізми формування раціональних оборонних закупівель при реагуванні сил безпеки на кризові ситуації. *Наукові інновації та передові технології*, (3 (17)). С.1-12.